

HE 33/2008 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi rikoslain 2 luvun 7 ja 10 §:n sekä valtion virkamieslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi tuomarin vastuuta käyttäytymisestään sekä viranhoidossa että sen ulkopuolella.

Tuomioistuin voisi syyttäjän vaatimuksesta määrätä tuomarin pantavaksi viralta vähintään 60 päiväsakolla rangaistusta tahallisesta rikoksesta, jos rikoksen laatu, niiden toistuvuus tai muu rikokseen liittyvä seikka osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi toimimaan tuomarina.

Tuomioistuimen päällikkötuomari voisi antaa tuomarille valtion virkamieslain mukaisen varoituksen virkavelvollisuuksien laiminlyönnistä. Tuomarilla olisi oikeus hakea päätökseen oikaisua virkamieslautakunnalta. Virkamieslautakunta käsitelisi tuomarille

annetun varoituksen kokoonpanossa, johon kuuluisi tuomariyhdistysten keskusjärjestön nimeämiä jäseniä. Nämä eivät kuitenkaan muodostaisi lautakunnassa enemmistöä.

Työkykynsä menettäneelle yleisen tuomioistuimen tuomarille antaisi hakemuksettoman eron edelleen se tuomioistuin, jossa tuomaria olisi syytettävä virkarikoksesta. Eron antamista tarkoitetaan hovioikeuden päätökseen voisi hakea muutosta valittamalla korkeimmalta oikeudelta. Hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutus-oikeuden tuomarille eron antaisi kuitenkin korkein hallinto-oikeus.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2008.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 NYKYTILA	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
Tuomarin vastuu käyttäytymisestään	3
Tuomarin käyttäytymisen valvonta	4
Tuomarin työkyvyn valvonta	5
1.2 Pohjoismainen lainsäädäntö ja käytäntö	5
Ruotsi	5
Norja.....	6
Tanska	7
Islanti.....	7
1.3 Nykytilan arviointi	8
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	8
3 VAIKUTUKSET	10
4 ASIAN VALMISTELU	10
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	12
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	12
1.1 Rikoslaki	12
2 luku Rangaistuksista	12
1.2 Valtion virkamieslaki.....	12
12 luku Tuomarit.....	12
13 luku Virkamieslautakunta	14
14 luku Muutoksenhaku.....	14
2 VOIMAANTULO.....	14
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	14
LAKIEHDOTUKSET	16
1. Laki rikoslain 2 luvun 7 ja 10 §:n muuttamisesta.....	16
2. Laki valtion virkamieslain muuttamisesta.....	17
LIITE	20
RINNAKKAISTEKSTIT	20
1. Laki rikoslain 2 luvun 7 ja 10 §:n muuttamisesta.....	20
2. Laki valtion virkamieslain muuttamisesta.....	21
ASETUSLUONNOS	25
Valtioneuvoston asetus hovioikeusasetuksen muuttamisesta.....	25

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Tuomarin vastuu käyttäytymisestään

Valtiollisten tehtävien jaon mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet. Tuomiovallan käytössä tuomioistuimet antavat yksilöille ja yhteisöille oikeussuojaa soveltamalla yleistä lakia yksittäistapauksessa. Tuomioistuimen riippumattomuus tarkoittaa ennen muuta tuomarin tuomitsemistoiminnan riippumattomuutta kaikista muista vaikuttimista kuin lain säännöksistä. Tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuus varmistaa yksilöjen ja yhteisöjen oikeussuojan toteutumisen juuri sillä tavalla kuin yksittäistapauksessa sovellettavassa laissa on säädetty.

Tuomarien riippumattomuus on toteutettu niin, että tuomarille on perustuslain 103 §:ssä turvattu erityinen virassa pysymisoikeus. Tuomaria ei voida julistaa virkansa menettäneeksi muutoin kuin tuomioistuimen tuomiolla. Häntä ei saa myöskään ilman suostumustaan siirtää toiseen virkaan, ellei siirto aiheudu tuomioistuinlaitoksen uudelleen järjestämisestä.

Vaikka tuomarin asemaa virassaan suojaava muita virkamiehiä vahvempi virassa pysymisoikeus, ovat tuomarit virkamiehiä. Valtion virkamiesten oikeusasemasta ja virkavastuusta säädetään perustuslain 118 §:ssä ja valtion virkamieslaissa (750/1994). Virkamieslain säännökset koskevat pääosin myös tuomaria. Tuomareiden aseman erityispiirteistä säännellään lain 12 luvussa, jossa olevassa 45 §:ssä säädetään miltä osin virkamieslakia ei sovelleta tuomareihin.

Tuomarilla tarkoitetaan valtion virkamieslaissa kuten muussakin lainsäädännössä tuomioistuimeksi organisoidun lainkäyttöelimen puheenjohtajaa tai jäsentä. Tuomareiden lisäksi tuomioistuimissa työskentelee myös lakimieskoulutuksen saaneita esittelijöitä ja kärjäviskaaleja. Valtion virkamieslain 48 §:n erityissäännöksen perusteella tuomarina pidetään lain tarkoittamalla tavalla myös kor-

keimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden esittelijää. Hovioikeuden, vakuutus-oikeuden ja hallinto-oikeuden esittelijä tai kärjäoikeuden kärjäviskaali eivät sen sijaan ole virkansa puolesta tuomarin asemassa.

Virkamiehen ja tuomarin vastuu voi olla myös rikos- tai vahingonkorvausvastuuta.

Virkamiesten rikosoikeudellista virkavastuuta koskevat säännökset ovat rikoslain (39/1889) 40 luvussa, jossa säädetään virkarikoksista. Virkarikoksen seuraamuksena voi olla rikosasiaa käsitelleen tuomioistuimen määräämä viraltapano, jos rikos osoittaa virkamiehen ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä. Viraltapanon tarkoituksena on mahdollistaa virantoimituksen päättäminen, kun virkamies ei rikoksen vuoksi ole enää sovelias toimimaan virassaan. Rikoslain 2 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan 40 luvun rangaistussäännöksissä tarkoitettu viraltapano käsittää sen viran tai julkisen tehtävän menettämisen, jossa rikos tehtiin. Jos virkamies on siirtynyt siitä virasta, jossa rikos on tehty, toiseen vastaavanlaiseen virkaan, viraltapano käsittää tuon viran menettämisen.

Viraltapano voi seurata myös muusta rikoksesta kuin virkarikoksesta. Näistä tilanteista säädetään rikoslain 2 luvun 10 §:ssä. Mainitussa lainkohdassa viraltapanomääräyksen antaminen riippuu rikoksen törkeydestä ja siitä seuraavan rangaistuksen ankaruudesta. Viraltapano on ehdoton, jos virkamies tuomitaan elinkaudeksi vankeuteen. Viraltapano on pääsääntöistä, jos virkamies tuomitaan vankeuteen vähintään kahdeksi vuodeksi. Viraltapanosta voidaan kuitenkin tällöin luopua, jos tuomioistuin katsoo, ettei rikos osoita tuomittua sopimattomaksi olemaan virkamiehenä. Viraltapano on harkinnanvaraista, jos virkamies tuomitaan tahallisesta rikoksesta vankeuteen alle kahdeksi vuodeksi. Viraltapano on tällöin tuomittava, jos rikos osoittaa tekijän ilmeisen sopimattomaksi olemaan virkamiehenä. Rikoslain 2 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa viraltapano käsittää sen viran ja julkisen tehtävän tai niiden virkojen ja julkisen tehtävän menettämisen, jotka tuomittulla tuomitsemishetkellä on.

Viraltapanaa ei siis voida tuomita, jos teki-
jä tuomitaan tuottamuksellisesta rikoksesta
alle kahden vuoden vankeusrangaistukseen
tai tahallisesta rikoksesta sakkoon.

Virkarikoksesta sakkoa lievempi seuraa-
mus on varoitus. Se voidaan tuomita seura-
mukseksi vain tuottamuksellisesta virkavel-
vollisuuden rikkomisesta (RL 40:10). Rikos-
oikeudellisesta varoituksesta tulee merkintä
virkamiehen nimikirjaan.

Virkamiehen vahingonkorvausvastuusta
säädetään vahingonkorvauslain (412/1974)
3 ja 4 luvussa.

Muiden virkamiesten kuin tuomareiden
virkamiesoikeudellinen virkavastuu toteutuu
hallinnollisessa järjestyksessä valtion virka-
mieslain mukaisesti virkamiehelle annettava-
na varoituksena tai virkasuhteen päättämis-
nä. Kirjallinen varoitus voidaan valtion virka-
mieslain 24 §:n mukaan antaa virkamiehelle,
joka toimii vastoin virkavelvollisuuksiaan
tai laiminlyö niitä. Varoitus kohdistuu seu-
raamuksena etupäässä sellaiseen virkamiehen
moitittavaan toimintaan, joka ei ole vaka-
vuudeltaan riittävä virkamiehen irtisanomi-
seen. Hallinnollisessa järjestyksessä annetus-
ta varoituksesta ei tehdä merkintää nimikir-
jaan. Vähäisistä rikkomuksista esimies voi
antaa virkamiehelle myös suullisen tai kirjal-
lisen huomautuksen. Kysymys on silloin
työnjohdollisesta toimenpiteestä, jota ei ole
laissa erikseen säännelty.

Valtion virkamiehen on virkamieslain
14 §:n 1 momentin mukaan suoritettava teh-
tävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Hän-
nen on noudatettava työnjohto- ja valvonta-
määräyksiä. Saman lainkohdan 2 momentin
mukaan virkamiehen on käyttäydyttävä ase-
mansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla.
Molemmat lainkohdat koskevat myös tuoma-
ria.

Tuomarille ei siis voida antaa valtion virka-
mieslain 24 §:n mukaista kirjallista varoi-
tusta. Tuomarille voidaan kuitenkin antaa sitä
lievempi suullinen tai kirjallinen huomautus.

Tuomarin käyttäytymisen valvonta

Perustuslain 99 §:n 2 momentin mukaan
ylimmät tuomioistuimet valvovat lainkäyttöä
omalla toimialallaan. Valtioneuvoston oike-
uskanslerin tehtävänä on perustuslain 108 §:n

ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä
on perustuslain 109 §:n nojalla muun muassa
valvoa, että tuomioistuimet noudattavat lakia
ja täyttävät velvollisuutensa. Tuomioistuinten
riippumattomuuden johdosta ylimmät lailli-
suusvalvojat voivat puuttua tuomioistuimelle
kuuluvan harkintavallan käyttöön siinä, mi-
ten tuomari on ratkaissut asian vain aivan
poikkeuksellisesti silloin, kun harkintavallan
rajat on ilmeisen selvästi ylitetty. Sen sijaan
laillisuusvalvojat voivat valvoa tuomarin
menettelyä ja käyttäytymistä oikeudenkäyn-
nin aikana.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin ja edus-
kunnan oikeusasiamiehen käytettävissä ole-
vat toimenpiteet ovat samankaltaiset. Mah-
dollisia toimenpiteitä ovat virkasyyte, huomaus,
käsityksen lausuminen tai esitys. Ankarin toimenpide on virkasyytteen nostaminen.

Syytteen nostamisesta tuomaria vastaan
lainvastaisesta menettelystä virkatoiminnassa
päättää perustuslain 110 §:n 1 momentin mu-
kaan oikeuskansleri tai oikeusasiamies. Syyt-
teen ajaa valtakunnansyyttäjänviraston valti-
onsyyttäjä. Tuomareiden virkasyytteet käsi-
tellään pääsääntöisesti hovioikeudessa.

Jos tuomari on menetellyt lainvastaisesti tai
jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, mutta
syytteen nostaminen ei ole tarpeen, virheen
tehneelle voidaan antaa huomautus. Sen tarkoitus-
ksena on ehkäistä virheen toistuminen
ja ohjata oikeaan menettelyyn vastaisuudes-
sa.

Jos todettuun lainvastaiseen menettelyyn
tai velvollisuuden laiminlyöntiin liittyy lie-
ventäviä asianhaaroja tai sellaisen toteaminen
on oikeudellisesti tulkinnanvaraista, voidaan
huomautuksen sijasta tyytyä käsityksen lau-
sumiseen. Laillisuusvalvoja lausuu tällöin
käsityksensä lainmukaisesta menettelystä tai
kiinnittää valvottavan huomiota vastaisen va-
ralle perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista
edistäviin näkökohtiin. Käsitys voi olla luon-
teeltaan joko moittiva tai ohjaava. Käytän-
nössä vähäiset virheet ja tulkinnanvaraiset
tapaukset johtavat tavallisimmin käsityksen
lausumiseen.

Viranomaiselle voidaan tehdä myös esitys
tapahtuneen virheen oikaisemiseksi ja epä-
kohdan korjaamiseksi. Usein viranomaisen
virhe tosin oikaistaan tai epäkohta korjataan

heti, kun laillisuusvalvoja on siihen esimerkiksi selvityspyynnöin puuttunut.

Ylimmät laillisuusvalvojat keskittyvät tuomioistuimiin kohdistuvassa valvonnassaan menettelyllisiin oikeusturvatakeisiin. Siinä kysytään, onko ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (SopS 19/1990; Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklassa ja perustuslain 21 §:ssä turvattu oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin toteutunut yksittäistapauksessa. Tyypillisiä esimerkkejä ovat asioiden käsittelyn viipyminen, tuomarin käytös ja asiakkaan kohtelu. Myös ratkaisujen asianmukaiseen perustelemiseen on kiinnitetty huomiota. Oikeusasiamies on kannanotoillaan pyrkinyt kehittämään niin sanottua hyvää tuomioistuintapaa.

Tuomioistuimen ja yksittäisen tuomarin menettely tulee ylimpien laillisuusvalvojen tutkittavaksi joko kantelun johdosta, viranomaisen aloitteesta tai laillisuusvalvojan omana aloitteena. Yksityiset henkilöt tai yhteisöt voivat kannella oikeuskanslerille tai oikeusasiamiehelle, jos he katsovat, että ylimmän laillisuusvalvojan valvontavaltaan kuuluva henkilö, viranomainen tai muu yhteisö on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä.

Hovioikeuden on hovioikeuslain (56/1994) 2 §:n 3 momentin mukaan valvottava alaisensa tuomioistuinten toimintaa ja ryhdyttävä tarvittaessa toimenpiteisiin havaitsemiensa epäkohtien poistamiseksi. Tässä tarkoituksessa hovioikeuden on hovioikeusasetuksen (211/1994) 23 §:n 2 momentin mukaisesti laadittava alioikeuden valvonnassa havaitsemistaan asioista kertomus, joka on toimitettava tiedoksi laillisuusvalvojille. Lisäksi hovioikeuden on ilmoitettava valtioneuvoston oikeuskanslerille tietoonsa tulleista seikoista, jotka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa.

Alioikeuksien valvonnassa hovioikeudet seuraavat muun muassa lainkäytön tasoa sekä oikeusperiaatteiden soveltamisen ja lain-tulkinnan yhdenmukaisuutta, asioiden jakautumista lainkäyttöhenkilökunnan kesken, käsittelyn joutuisuutta ja säädettyjen määräaikojen noudattamista, tuomioistuinharjoittelun järjestämistä ja valtioneuvoston oikeuskanslerin valvontaa koskevissa kirjeissään erityi-

sesti esille nostamia kysymyksiä. Valvontaan kuuluu myös tarpeellista ohjausta.

Tuomarin työkyvyn valvonta

Tuomari on valtion virkamieslain 19 §:n nojalla velvollinen antamaan asianomaisen viranomaisen pyynnöstä tehtävänsä hoitamisen terveydellisiä edellytyksiä koskevia tietoja ja hänet voidaan määrätä hänen terveydentilansa toteamiseksi suoritettaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos se on tarpeen hänen tehtävänsä hoitamisen edellytysten selvittämiseksi. Jos tuomari kieltäytyy tutkimuksista, hänet voidaan lain 40 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla pidättää virantoimituksesta samoin kuin 3 kohdan nojalla, jos hänellä on sellainen sairaus, joka haittaa olennaisesti viran hoitoa.

Jos tuomari on sairauden, vian tai vamman vuoksi menettänyt työkykynsä, hän on valtion virkamieslain 46 §:n 2 momentin mukaan velvollinen eroamaan valtion palveluksesta. Jollei tuomari tällöin eroa, on sen tuomioistuimen, jossa häntä on syytettävä virkarikoksesta, annettava hänelle hakemuksetta ero. Eron käsittelevä tuomioistuin on pääsääntöisesti hovioikeus, jossa asia käsitellään hovioikeusasetuksen 9 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaisesti täysistunnossa oikeushallintoasiana. Valtion virkamieslain 58 §:n mukaan hovioikeuden päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Korkeimman oikeuden ennakotapauksen 2004:110 mukaan perustuslain 21 §:n 1 momentista kuitenkin johtuu, että hovioikeuden päätökseen täytyy voida hakea muutosta asian tutkimiseksi lainkäyttöjärjestyksessä.

1.2 Pohjoismainen lainsäädäntö ja käytäntö

Ruotsi

Ruotsin perustuslaki sisältää säännöksen tuomarin riippumattomuudesta. Perustuslain mukaan mikään viranomainen ei saa määrätä, miten tuomioistuin ratkaisee yksittäisen asian tai kuinka se soveltaa oikeusohjeita yksittäistapauksessa. Perustuslaissa säädetään myös tuomarin erottamattomuudesta. Vakinainen tuomari voidaan erottaa virastaan vain, jos

hän rikoksella tai vakavalla tai toistuvalla virkavelvollisuuksien laiminlyönnillä osoitetaan ilmeisen sopimattomaksi virkaan. Jos tuomarin erottamisesta on päättänyt muu viranomainen kuin tuomioistuimien, tuomarilla on oikeus saattaa päätös tuomioistuimen käsiteltäväksi. Vastaava soveltuu myös, jos tuomari on pidätetty virantoimituksesta tai velvoitettu lääkärintarkastukseen.

Julkisesta palvelussuhteesta säädetty laki koskee myös tuomareita, mutta vain osittain ylimpien tuomioistuinten jäseniä. Laissa on säädetty kurinpidollisesta vastuusta. Kurinpitovirasto voidaan määrätä julkishallinnon työntekijälle, joka tahallaan tai varomattomuudesta laiminlyö tehtävänsä kuuluvia velvollisuuksia. Olosuhteisiin nähden vähäisestä virheestä ei saa määrätä kurinpitovirastosta. Kurinpitovirastoja ovat varoitus ja palkanalennus.

Kurinpitoasiat käsitellään valtion kurinpitovirastossa (*statens ansvarsnämnd*). Lautakunta käsittelee myös erottamista, virantoimituksesta pidättämistä ja lääkärintarkastukseen määräämistä koskevat asiat. Lautakunta on viisijäseninen hallinnollinen toimielin. Lautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja, joilla on oltava kokemusta vakinaisesta tuomarin tehtävästä. Edelleen lautakuntaan kuuluu työntekijöitä edustava jäsen sekä kaksi poliittisten puolueiden nimeämää jäsentä. Lautakunnan päätöksestä voi valittaa työtuomioistuimeen, jos työntekijä kuuluu ammattijärjestöön ja järjestö haluaa avustaa häntä asiassa. Muussa tapauksessa asia käsitellään yleisessä alioikeudessa. Julkisesta palvelussuhteesta säädetyn lain säännöksiä kurinpidollisesta vastuusta sovelletaan muihin tuomareihin paitsi ylimpien tuomioistuinten jäseniin, joita koskevat kurinpitoasiat käsitellään korkeimmassa oikeudessa.

Lautakunnan käytännön mukaan tuomarin käyttäytymiseltä tulee odottaa vilpittömyyttä ja moitteettomuutta. Jos tuomari on syyllistynyt rikokseen, josta on seurannut sakkoa ankarampi rangaistus, olisi huomiota herättävää, jos hän saisi säilyttää virkansa. Rikoksiin syyllistyneen tuomarin siirtämistä pois rikosasioiden käsittelystä ei ole pidetty oikeana seuraamuksena, koska tuomarille on asetettava samat vaatimukset riippumatta sii-

tä, millaisia asioita hän käsittelee. Lautakunnan käytännössä esimerkiksi syyllistyminen toistuvasti näpistyksiin on osoittanut henkilön sopimattomaksi toimimaan tuomarina.

Oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin laillisuusvalvonta kohdistuu myös tuomioistuimiin. Ne voivat saattaa kurinpitoasian lautakunnan käsiteltäväksi. Valvontakäytännössä oikeusasiamies on puuttunut esimerkiksi asioiden käsittelyn hitauteen, päätösten perustelujen puutteellisuuteen ja muihin menettelyvirheisiin.

Norja

Norjan perustuslain mukaan tuomarit ovat erottamattomia. Heidät voidaan erottaa vain oikeudenkäynnin jälkeen tuomiolla. Virantoimituksesta pidättäminen on mahdollista, mutta oikeudenkäynti tuomarin erottamiseksi on aloitettava välittömästi sen jälkeen. Tuomari voidaan erottaa, jos hän osoittautuu käytöksellään virassa tai sen ulkopuolella sopimattomaksi tehtävänsä tai rikkoo sitä arvostusta ja luottamusta, joka on välttämätöntä viran hoitamiseksi. Erottaminen on mahdollista myös, jos tuomari on käyttäytynyt karkean ymmärtämättömästi virassaan tai uhmannut saamaansa varoitusta tai moitteesta huolimatta rikkonut virkavelvollisuuksiaan. Ylempi tuomioistuin voi lisäksi omasta aloitteestaan tuomita tuomarin oikeudenkäyntirikoksesta, jos se havaitsee asiaa muutoin tutkiessaan, että asiaa alemmassa oikeudessa käsitellyt tuomari on syyllistynyt selvästi moitittavaan tai rikolliseen menettelyyn oikeudenkäynnin aikana. Käytännössä rangaistuksia tuomitaan harvoin.

Norjaan on vuonna 2002 perustettu valvontavaliokunta (*tilsynsutvalget*), joka käsittelee tuomareihin kohdistettuja kanteluita ja kurinpitoasioita. Valiokunnassa on viisi jäsentä, joista kaksi on tuomareita, yksi asianajaja ja kaksi kansalaisten edustajaa. Seuraamukset voivat olla arvostelu tai varoitus. Asian voi saada vireille paitsi kuka tahansa oikeudenkäyntiin osallinen, jota tuomarin menettely koskee, myös oikeusministeriö, tuomioistuinhallitus ja tuomioistuimen päällikkö. Viimeksi mainituilla on oikeus laittaa vireille myös tuomarin käyttäytymistä virantoimituksen ulkopuolella koskeva asia. Kurinpitome-

nettelyn kohteena voivat olla kaikki muut paitsi korkeimman oikeuden tuomarit. Kurinpitolautakunnan ratkaisusta saa valittaa laintulkinnan, käsittelyn ja tosiasiatietojen osalta.

Valiokunta on käytännössään usein arvostellut tuomareita asioiden viipymisestä. Ongelmaksi ovat muodostuneet kantelut, joissa tyytymättömyys perustuu tosiasiallisesti enemmän tuomarin tekemään ratkaisuun kuin tuomarin menettelyyn ja käyttäytymiseen ratkaisua tehtäessä. Kantelijat eivät ole ymmärtäneet, että valiokunta ei valvo ratkaisujen oikeellisuutta. Tästä syystä suurin osa kanteluista ei olekaan johtanut seuraamukseen.

Tanska

Tanskan perustuslaissa on säännökset tuomioistuinten ja tuomareiden toiminnan riippumattomuudesta. Tuomari voidaan erottaa vain tuomiolla eikä tuomaria voida siirtää toiseen virkaan vastoin tahtoaan.

Tuomioistuimen päällikkö voi antaa tuomarille varoituksen. Varoitus voidaan antaa, jos tuomari on virantoimituksessa syyllistynyt sellaiseen laiminlyöntiin tai huolimattomuuteen, joka ei ole lain mukaan rangaistavaa. Varoitus voidaan myös antaa, jos tuomari muutoin menettelee asiattomasti tai sopimattomasti. Varoitus voidaan antaa paitsi päällikön omasta myös tuomioistuimen asiakkaan aloitteesta. Jos asia ei laatunsa vuoksi sovellu päällikön käsiteltäväksi, hän voi siirtää sen erityisen kantelu-oikeuden (*Den saerlige Klageret*) käsiteltäväksi.

Kantelu-oikeudessa on kolme tuomaria, jotka kuningas nimittää oikeusministerin esityksestä 10 vuoden toimikaudeksi. Tuomareita on yksi jokaisesta oikeusasteesta.

Jokainen, joka katsoo, että tuomari on loukannut häntä asiattomalla tai sopimattomalla käytöksellä virantoimituksessa, voi kannella kantelu-oikeuteen. Tuomioistuimen päällikölle tehtävää kantelua ja kantelu-oikeudelle tehtävää kantelua koskevat perusteet ovat siten osittain päällekkäiset. Päällikölle tehtävä kantelu on tarkoitettu lievempiin tapauksiin kuin kantelu-oikeudelle tehtävä kantelu. Kantelija voi kuitenkin valita jommankumman.

Oikeusministerillä on oikeus pyytää, että valtakunnansyyttäjä nostaa kanteen tuomaria vastaan kantelu-oikeudessa, jos tuomari on menettelyllään heikentänyt tuomarin toimen edellyttämää arvonantoa ja luottamusta.

Mikäli kantelu-oikeus ei heti hylkää kantelua, asiassa hankitaan tuomarin selitys ja asi-anosaisten huomautukset. Jos kantelu hylätään, kantelu-oikeus voi tuomita kantelijan sakkorangaistukseen, mikäli kantelulle ei ole ollut hyväksyttävää syytä. Jos kantelu johtaa seuraamukseen, kantelu-oikeus voi joko paheksua tuomarin menettelyä tai rangaista häntä sakolla. Kantelu-oikeus voi myös erottaa tuomarin, jos hänen menettelynsä on ollut törkeää tai jos hänet on aikaisemmin tuomittu kantelu-oikeudessa.

Kantelu-oikeuden ratkaisu annetaan julkisessa oikeudenkäynnissä. Erottamiseen päätyneestä ratkaisusta voidaan valittaa suoraan korkeimpaan oikeuteen. Muissa tapauksissa valittaminen edellyttää valituslupaa.

Islanti

Islannissa tuomareiden oikeuksista ja velvollisuuksista on säädetty tuomioistuinlaki. Virkaan nimitettävä tuomari ei ole saanut syyllistyä rangaistavaan tekoon, joka yleisen mielipiteen mukaan on kunniaton. Hän ei myöskään ole aikaisemmalla käyttäytymisellään saanut vaarantaa yleisön luottamusta tuomareihin.

Jokainen, joka katsoo, että tuomari on virassaan loukannut hänen oikeuksiaan, voi kannella erityiselle oikeudellisten toimintojen komitealle. Komiteassa on kolme jäsentä, joista oikeusministeri nimittää yhden tuomarijärjestön ja toisen oikeustieteellisen tiedekunnan ehdotuksesta. Kolmannen jäsenen tulee täyttää korkeimman oikeuden tuomarin kelpoisuusehdot. Komitea voi päätöksessään joko arvostella tuomarin toimintaa tai antaa hänelle huomautuksen.

Jos tuomioistuimen päällikkö katsoo tuomarin ammatillisen käytöksen, esiintymisen tuomarina tai hänen yksityisen käytöksensä ansaitsevan arvostelua, päällikkö voi suullisesti tai kirjallisesti ojentaa tuomaria. Jos tuomari ei ojennu tai jos päällikkö pitää asiaa vakavana, hän voi siirtää asian käsittelyn komitealle. Tuomari, jolle komitea on anta-

nut huomautuksen, voi saattaa asian oikeusministerin käsiteltäväksi. Jos tuomari ei noudata saamaansa huomautusta tai jos hän saa toisen huomautuksen kolmen vuoden kuluessa, tuomari voidaan pidättää virasta tilapäisesti. Näin voidaan tehdä myös, jos hän ei enää täytä viran yleisiin kelpoisuusvaatimuksiin kuuluvaa edellytystä nuhteettomasta käytöksestä. Kun tuomari on tilapäisesti pidätetty virasta, oikeusministerin on nostettava ali-oikeudessa kanne hänen erottamisekseen.

1.3 Nykytilan arviointi

Tuomioistuimille säädettyjen tehtävien lisääntyessä luottamuksen säilyttäminen tuomioistuinten toiminnan asianmukaisuuteen on tärkeää. Yleisön luottamus tuomioistuinten toimintaan syntyy henkilökohtaisten kokemusten ja tiedotusvälineiden tuomioistuinten välittämän julkisuuskuvan perusteella.

Tuomioistuinten on toimittava tehokkaasti ja laadukkaasti. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä. Valtiollista tehtävänsä toimittaessaan tuomioistuimet ovat myös tulosohjattuja yksiköjä. Toiminnan tuloksellisuudesta vastaa tuomioistuimen päällikkö-tuomari.

Tuomarin on käyttäydyttävä asianmukaisesti niin virantoimituksessa kuin sen ulkopuolellakin. Tuomarin riippumaton asema tuomitsemistoiminnassa ei tarkoita, että hänen virantoimituksensa tulisi jäädä kokonaan ulkopuolisen arvioinnin ulottumattomiin. Riippumattomuus ei suojaa tuomarin henkilökohtaisia näkemyksiä viranhoidon vaatimuksista esimerkiksi virkatehtävien toimitamisen tapaa, järjestystä ja niihin käytettävää aikaa koskevissa kysymyksissä. Riippumattomuutta ei ylipäätään ole säädetty varta vasten tuomarin, vaan oikeussuojaa hakevien asianosaisten aseman turvaamiseksi. Päällikkötuomari vastaa, että hänen johtamansa tuomioistuin kykenee antamaan oikeussuojaa säädetyllä tavalla varmasti ja joutuisasti. Epäkohtien ilmetessä hänellä täytyy olla tehokkaita keinoja reagoida niihin kuitenkin niin, ettei yleisön luottamus tuomitsemistoiminnan riippumattomuuteen vaarannu.

Yleiseen luottamukseen tuomioistuinten toimintaan vaikuttaa myös tuomarin käyttäytyminen virantoimituksen ulkopuolella. Tuomarin arvovaltainen ja vastuullinen asema edellyttää sen mukaista käyttäytymistä. Tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) 11 §:n mukaan tuomarin yleisiin kelpoisuusvaatimuksiin kuuluu oikeamielisyys. Tuomarin syyllistyminen tahalliseen rikokseen yksityiselämässä voi osoittaa hänet sopimattomaksi toimimaan tuomarina, vaikka rangaistus teosta olisikin lievä. Virassa pysymissuojan vastineeksi tuomarin käyttäytymiseltä voidaan edellyttää sellaista nuhteettomuutta, jota virkamieheltä ei edellytetä.

Tuomarille työkyvyn menettämisen perusteella annettavaa eroa koskevan asian käsitteily hovioikeuden täysistunnossa hallintoasiana hovioikeusasetuksen 9 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla ei ole asianmukaista, vaan se tulisi käsitellä lainkäyttöasiana tavanomaisessa kolmen tuomarin kokoonpanossa, jossa puheenjohtajana olisi kuitenkin hovioikeuden presidentti ja esittelijänä kansliapäällikkö. Erityistä kokoonpanoa ja lainkäyttöasioiden järjestystä olisi edellytettävä, koska eroa annettaessa puututaan tuomarille perustuslaissa säädettyyn erottamattomuuteen.

Toisin kuin valtion virkamieslain 58 §:ssä säädetään, hovioikeuden eroa koskevasta ratkaisusta tulee korkeimman oikeuden ennakkotapauksen 2004:110 mukaan olla mahdollisuus hakea muutosta valittamalla korkeimmalta oikeudelta. Hallinto-oikeuden, vakuutus-oikeuden ja markkinaoikeuden tuomarille tulisi eron työkyvyn menettämisen perusteella antaa kuitenkin korkein hallinto-oikeus, joka perustuslain 99 §:n 2 momentin perusteella valvoo lainkäyttöä mainittujen tuomioistuinten toimialalla. Eron antamisen voidaan nimittäin katsoa edellyttävän arviota tuomarin työkyvystä nimenomaan sen tuomioistuimen tuomarin tehtävien kannalta, jossa tuomari työskentelee.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on lisätä yleisön luottamusta tuomioistuinten asianmukaiseen toimintaan. Tuomarille voitaisiin antaa samanlainen kirjallinen varoitus kuin muillekin

valtion virkamiehille virkavelvollisuuksien vastaisesta toiminnasta tai niiden laiminlyönnistä. Varoituksen antaisi tuomioistuimen päällikkötuomari ja tuomarilla olisi virkamiehen tavoin oikeus hakea siihen oikaisua virkamieslautakunnalta.

Virkamieslautakunta on valtiovarainministeriön yhteydessä. Siihen kuuluvat valtion virkamieslain 49 §:n 2 momentin mukaan valtiovarainministeriön kolmeksi vuodeksi kerrallaan määräämät puheenjohtaja ja kahdeksan muuta jäsentä. Puheenjohtaja ja kaksi jäsentä määrätään henkilöistä, joiden ei voida katsoa edustavan työnantaja- eikä työntekijä-etuja. Kolme jäsentä määrätään valtiota työnantajana edustavista virkamiehistä ja kolme jäsentä virkamiesyhdistysten keskusjärjestöjen ehdottamista henkilöistä. Puheenjohtajan ja jäsenten tulee olla perehtyneitä virkamiesoikeuteen ja lisäksi oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita.

Tuomarille annettua varoitusta virkamieslautakunta käsitelisi kuitenkin sellaisessa kokoonpanossa, jossa virkamiesjärjestöjen nimeämien kolmen jäsenen asemesta lautakuntaan kuuluisi tuomarijärjestöjen nimeämät kolme jäsentä. Voidaan nimittäin otaksua, että tilanteessa, jossa päällikkötuomari on päättänyt antaa tuomarille virkamieslain 24 §:n mukaisen varoituksen tuomarin virkavelvollisuuksien vastaisesta toiminnasta tai niiden laiminlyönnistä, tuomarin viranhoidon kuuluvien velvollisuuksien suhde hänen asemaansa riippumattomana lainkäyttäjänä voi olla tulkinnanvarainen. Siksi on perusteltua, että virkamieslautakuntaan kuuluisi varoitusta käsiteltäessä myös tuomarin virassa olevia jäseniä. Tämä vastaisi lainsäädäntöä muissa Pohjoismaissa. Euroopan neuvoston piirissä hyväksytyssä tuomareiden peruskirjan (*European Charter on the Statute for Judges*) ja ministerineuvoston suosituksen (*Recommendation No. R (94) 12 on the independence, efficiency and role of judges*) perusteella on pääteltävissä, että seuraamukset tuomarille kuuluvien velvollisuuksien laiminlyönnistä tulisi asettaa erillisessä valvontaelimessä, jonka jäsenistä vähintään puolet olisi tuomareita. Muussa tapauksessa asia tulisi muutoksenhakuteitse voida saattaa tuomioistuimen harkittavaksi. Tuomarijäsenet eivät muodostaisi lautakunnassa enemmistöä.

Virkamieslautakunnan päätökseen saadaan hakea muutosta valittamalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Kuitenkaan ylimmät päällikkötuomarit eivätkä ylimpien tuomioistuinten tuomarit hakisi oikaisua saamaansa varoitukseen virkamieslautakunnalta, vaan korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden täysistunnolta.

Tuomarinvastuuta voitaisiin terävöittää myös perustamalla erillinen tuomarinvalvontalautakunta. Tästä vaihtoehdosta on kuitenkin asian valmistelussa luovuttu. Sellaisen lautakunnan tehtävät ja toimivalta muodostuisivat tuomarin virkatehtävien valvonnan osalta päällekkäisiksi ylimpien laillisuusvalvojen nykyisen toimivallan kanssa. Lisäämällä päällikkötuomarin keinoja vastata johtamansa tuomioistuimen toiminnasta voidaan tällaisen lautakunnan tehtäviä toteuttaa yksinkertaisemmin muodoin käyttämällä niitä varten jo olemassa olevia organisaatorakenteita. Virkamieslautakunta edustaa organisaationa olemassa olevaa laajapohjaista asiantuntemusta virkamiesoikeuden alalla.

Erillistä tuomarinvalvontalautakuntaa ei tarvita myöskään tuomarin yksityiselämän valvomiseksi. Sekin on toteutettavissa laajentamalla voimassaolevia rikosoikeudellisia vastuumuotoja. Siksi ehdotetaan rikoslain 2 luvun 10 §:n 2 momentin muuhun rikokseen kuin virkarikokseen perustuvan viraltapanosäännöksen muuttamista nimenomaan tuomarin osalta niin, että sakollakin rangaistavaan tahalliseen tekoon syyllistynyt tuomari voitaisiin julistaa tuomarin virkansa menettäneeksi, jos rikoksen laatu, toistuvuus tai muu rikokseen liittyvä seikka osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi toimimaan tuomarina. Viraltapano edellyttäisi kuitenkin, että syyttäjä on sellaista vaatinut ja tuomarille tuomittava rangaistus on vähintään 60 päiväsakkoa. Viraltapano koskisi vain tuomarin virkaa eikä niitä muita virkoja tai julkisia tehtäviä, jotka tuomitulla tuomitsemishetkellä mahdollisesti on.

Viranhaltijalle rangaistuksen tuominneen tuomioistuimen on 30 päivässä ilmoitettava rangaistuksesta sille viranomaiselle, jonka alainen viranhaltija on (tietojen antamisesta viran tai toimen haltijan syyttämistä koskevista jutuista annettu asetus 272/1926, 4 §). Näin meneteltäessä päällikkötuomarilla on

tieto tuomioistuimensa tuomareiden mahdollisesti saamista rangaistuksista. Tuomarinvallentalautakunnalle tieto rangaistuksista välityisi soveliaimmin tuomioistuinten hakijoista antamien lausuntojen kautta.

Yleisen tuomioistuimen ja työtuomioistuimen jäsenelle työkyvyn menettämisen perusteella hakemusta annettavaa eroa koskeva asia käsiteltäisiin siinä tuomioistuimessa, jossa tuomaria olisi syytettävä virkarikoksesta. Näin asia on säännelty nykyisinkin. Käytännössä tämä tuomioistuin olisi pääsääntöisesti hovioikeus, jonka ratkaisusta voisi kuitenkin hakea muutosta valittamalla korkeimmalta oikeudelta. Valtion virkamieslakia muutettaisiin näin vastaamaan korkeimman oikeuden ennakkotapausta 2004:110. Hallinto-oikeuden, vakuutus-oikeuden ja markkina-oikeuden tuomarille eron antaisi kuitenkin nykyisestä poiketen korkein hallinto-oikeus.

3 Vaikutukset

Tuomareiden käyttäytymisen valvontajärjestelyt olisivat kattavia ja ulottuisivat aikaisempaa laajemmin myös tuomarin käyttäytymiseen viranhoidon ulkopuolella. Tuomioistuimen päällikkötuomarin keinot vastata tuomioistuimen toiminnan tuloksellisuudesta olisivat aikaisempaa monipuolisemmat. Yleisön luottamus tuomioistuinten asianmukaiseen toimintakykyyn paranisi.

Virkamieslautakunnan organisaatioon tulisi vähäisiä muutoksia. Ehdotuksella ei ole taloudellisia vaikutuksia.

4 Asian valmistelu

Tuomareiden kurinpitäjärjestelmää selvittänyt työryhmä arvioi 14 päivänä maaliskuuta 2000 antamassaan mietinnössä (OM 386/199/1999) erillisen kurinpitäjärjestelmän perustamista tuomareille. Se päättyi kuitenkin ehdottamaan olemassa olevien järjestelmien käytön kehittämistä sekä valtion virkamieslain 24 §:n muuttamista niin, että kirjallinen varoitus voitaisiin antaa myös tuomarille. Työryhmä esitti myös selvitettäväksi rikoslain viraltapanosäännöksen laajentamista.

Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitea esitti mietinnössään (Oikeusministeriön komiteamietintö 2003:3) erillisen tuomareiden

valvontalautakunnan perustamista ylimpien laillisuusvalvojen toimivallan sijaan. Lautakunta voisi esittää arvostelua tuomarin toimintaa kohtaan tai antaa hänelle varoituksen. Lautakunta voisi myös saattaa asian vireille rikosasiana. Toisena vaihtoehtona komitea harkitsi virkamieslain mukaisen varoituksen antamista. Päällikkötuomarin sijasta varoituksen voisi antaa esimerkiksi ylempi tuomioistuin tai jonkin tuomioistuimen erityinen kokoonpano. Kirjallisen varoituksen antamisesta tulisi komitean mielestä voida valittaa tuomioistuimeen.

Tuomarinvastuun toteuttamismuotoja arvioi seuraavaksi tuomarinvastuutyöryhmä (Oikeusministeriön työryhmämietintö 2005:16). Se ei pitänyt erillisen tuomarinvallentalautakunnan perustamista tarpeellisena. Sen sijaan se ehdotti rikoslain 2 luvun 10 §:n 2 momentin muuttamista niin, että tuomari voitaisiin julistaa virkansa menettäneeksi sakollakin rangaistusta tahallisesta teosta, jos rikoksen laatu, toistuvuus tai muu vastaava rikokseen liittyvä seikka osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi olemaan tuomarina. Työryhmä ehdotti valtion virkamieslain muuttamista niin, että myös tuomarille voitaisiin antaa sen mukainen varoitus. Muutosta päällikkötuomarin antamaan varoitukseen olisi haettu hallintolainkäyttöjärjestyksessä ylemmältä tuomioistuimelta. Työkykynsä menettäneelle tuomarille olisi työryhmän ehdotuksen mukaan eron antanut yleisten tuomioistuinten ja työtuomioistuimen osalta se tuomioistuin, jossa häntä on syytettävä virkarikoksesta ja hallinto-oikeuksien, markkinaoikeuden ja vakuutus-oikeuden osalta korkein hallinto-oikeus. Eron myöntämistä koskeva asia olisi yleisessäkin tuomioistuimessa käsitelty hallintolainkäyttöasiana.

Työryhmän mietinnöstä saatiin yhteensä 61 lausuntoa lähinnä tuomioistuimista sekä muun muassa Suomen Asianajajaliitolta, Valtakunnansyyttäjänvirastolta, valtioneuvoston oikeuskanslerilta ja eduskunnan oikeusasiamieheltä. Lausuntoyhteenvedon (Lausuntoja ja selvityksiä 2006:18) mukaan lausunnonantajien selvä enemmistö suhtautui kaikkiin ehdotettuihin muutoksiin myönteisesti. Tämä koskee myös työryhmän näkemystä erillisestä tuomarivalvontalautakunnasta. Jonkin verran kriittisesti suhtauduttiin

kuitenkin päällikkötuomarin rooliin varoituk-
sen antajana.

Tuomarinvastuutyöryhmän ehdotukset laati hallituksen esityksen muotoon vuonna 2007 asetettu työryhmä. Sen ehdotus (Oikeusministeriön työryhmämietintö 2007:8) poikkesi tuomarinvastuutyöryhmän ehdotuksesta kuitenkin siinä, että muutoksenhakua päällikkötuomarin antamaan varoitukseen ja hakemuksettoman eron antamisen käsittelyjärjestystä arvioitiin perustuslain 99 §:n 1 momentissa säädetyistä syistä toiselta pohjalta. Päällikkötuomarin antama varoitus on nimittäin hallintopäätös. Muutoksenhaku hallintomenettelyyn kuuluvissa hallintoasioissa on hallintolainkäyttöä. Perustuslain 99 §:n 1 momentin mukaan ylintä tuomiovaltaa hallintolainkäyttöasioissa käyttää korkein hallinto-oikeus. Samasta syystä hakemuksetonta

eroa koskevaa asiaa ei työryhmän mielestä voitu käsitellä yleisessä tuomioistuimessa hallintolainkäyttöjärjestyksessä. Sen sijasta työryhmä ehdotti asian käsittelemistä yleisissä tuomioistuimissa hakemusasioista säädettyssä järjestyksessä.

Viimeksi mainitun työryhmän ehdotus varoitusta koskevan muutoksenhaun ohjaamisesta virkamieslautakuntaan ja sitä kautta korkeimpaan hallinto-oikeuteen ei saanut varaukseton kannatusta. Hovioikeuksista kolmen lausunnossa muutoksenhaun edellytettiin tapahtuvan ylempään tuomioistuimeen. Korkein hallinto-oikeus ja Kouvolan hovioikeus vastustivat kaikkia ehdotettuja tuomarinvastuun toteuttamismuotoja.

Esitys on valmisteltu viimeksi mainitun työryhmän ehdotuksen ja siitä saadun lausuntopalautteen pohjalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Rikoslaki

2 luku Rangaistuksista

7 §. Tarkoitus on, että 10 §:n uudeksi 3 momentiksi ehdotettava uusi säännös tuomarin viraltapanosta ei käsittäisi 7 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla kaikkia niitä virkoja ja julkisia tehtäviä, jotka tuomitulla tuomitsemishetkellä mahdollisesti on, vaan että uuden säännöksen mukainen viraltapano koskisi vain tuomarin virkaa. Tästä syystä 7 §:n 2 momentti olisi rajattava koskemaan vain 10 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tapauksia.

10 §. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan tuomari voitaisiin siinä mainituin edellytyksin tuomita viralta pantavaksi tuomarin virasta silloinkin, kun hänet on tuomittu muusta tahallisesta rikoksesta kuin virkarikoksesta sakkoon.

Viraltapanon tuomitseminen edellyttäisi ensinnäkin syyttäjän sitä koskevaa vaatimusta. Sakolla rangaistava teko voi nimittäin olla asiana siinä määrin selvitetty, että viraltapanoseuraamuksesta tulee se asia, johon oikeudenkäynti varsinaisesti kohdistuu. Siksi vastaajan oikeusturvan vuoksi viraltapanoseuraamusta koskeva vaatimus olisi esitettävä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa oikeudenkäyntiä, jotta vastaaja tietää, onko oikeudenkäynnissä ylipäätään siitä kysymys, ja hän voi tarvittaessa lausua vaatimuksesta ja puolustautua sitä vastaan. Toiseksi seuraamuksen tuomitseminen edellyttää, että teosta tuomittava rangaistus on vähintään 60 päiväsakkoa. Tällä estetään se, ettei tuo-

marin asemassa verrattuna muihin virkamiehiin tapahdu sellaisia olennaisia muutoksia, jotka eivät ole perusteltuja.

Muista seuraamuksen tuomitsemisen edellytyksistä rikoksen laatu voi tarkoittaa eri asioita rikoksen lajista riippuen. Esimerkiksi liikenne rikosten osalta se edellyttää tavallisesti törkeää tekemuotoa, kun taas henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa tavallinenkin tekemuoto voi täyttää tämän edellytyksen. Rikoksen toistuvuus puolestaan edellyttäisi rikoksen lajista riippumatta tavallisia tekemuotoja vähintään kaksi lyhyen ajan sisällä. Seuraamuksen tuomitseminen ei kuitenkaan edellyttäisi, että teot olisivat tuomitavina samalla kertaa, vaan arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon myös aiemmin tuomitut teot. Muu rikokseen liittyvä seikkaa voisi tulla kyseeseen seuraamuksen edellytyksenä esimerkiksi, jos tuomari on asemaansa hyväksi käyttäen pyrkinyt moitittavasti vaikuttamaan rikoksen selvittämiseen.

Jos syyte tulisi käsiteltäväksi siihen käräjäoikeuteen, jonka tuomari syytetty on, olisi jonkin toisen kyseisen käräjäoikeuden tuomarin katsottava olevan esteellinen käsittelemään syytettyä. Esteettömän tuomarin määräämisestä tällaisessa tilanteessa säädetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain 19 a §:n 2 momentissa.

1.2 Valtion virkamieslaki

12 luku Tuomarit

45 §. Yleisperusteluissa mainituista syistä lain 24 §:ssä tarkoitettu varoitus voitaisiin ehdotuksen mukaan antaa myös tuomarille.

Sanotun lainkohdan mukaan virkamiehelle, joka toimii vastoin virkavelvollisuuksiaan tai laiminlyö niitä, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Virkamieslakia koskevan hallituksen esityksen (HE 291/1993vp) mukaan oli tarpeen säilyttää mahdollisuus reagoida virkamiehen sellaiseen moitittavaan käyttäytymiseen, joka ei ollut ehdotetun 25 tai 26 §:n mukainen irtisanomisperuste. Sen vuoksi ehdotettiin 24 §:ssä säädettäväksi oikeudesta antaa virkamiehelle näissä tapauksissa kirjallinen varoitus. Myös huomautuksen antaminen olisi edelleen mahdollista, vaikka siitä ei ehdotettu nimenomaista säännöstä. Käytännössä virkamiehelle annettavaa varoitusta edeltää suullinen tai kirjallinen huomautus. Kirjallinen varoitus seuraa vasta jos yhdellä tai useammalla huomautuksella ei ole ollut toivottua vaikutusta. Varoitus voi viime kädessä johtaa virkamiehen erottamiseen virasta, mikä ei tuomarın kohdalla tietenkään ole mahdollista.

Tuomarın virkavelvollisuudet ilmenevät asianomaisesta lainsäädännöstä. Tuomari voi syyllistyä rikoslain 40 luvussa säädettyyn virkarikokseen rikkomalla virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa. Tällainen määräys voi olla esimerkiksi tuomioistuimen työjärjestys. Varoitus voidaan tuomarille antaa sellaisesta vähäisestä virkavelvollisuuksien vastaisesta käyttäytymisestä, joka ei ole virkarikoksena rangaistava.

Tästä syystä on muutettava pykälän 3 momenttia, jossa säädetään siitä, miltä osin valtion virkamieslaki ei koske tuomarın virkaa eikä tuomaria.

46 §. 1 momentin mukaan korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentille, jäsenelle ja esittelijälle antaa hakemuksesta eron se tuomioistuin, jonka palveluksessa hän on. Muulle tuomarın viran haltijalle eron antaa oikeusministeriö, jollei erikseen muuta säädetä. Tämä vastaa voimassaolevaa.

Työkykynsä menettäneelle yleisen tuomioistuimen tai työtuomioistuimen jäsenelle tai tuomarille antaisi korkeimman oikeuden presidenttiä ja jäsentä lukuun ottamatta 2 momentin mukaan hakemuksettoman eron edelleen se tuomioistuin, jossa tuomaria olisi syytettävä virkarikoksesta. Käräjäoikeuden

laamannia ja käräjätuomaria syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa ja työtuomioistuimen jäsentä Helsingin hovioikeudessa. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden esittelijää syytetään virkarikoksesta Helsingin hovioikeudessa. Hovioikeuden presidenttiä ja jäsentä syytetään virkarikoksesta korkeimmassa oikeudessa. Yleisperusteluissa mainituista syistä hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutus-oikeuden tuomarille eron antaisi kuitenkin korkein hallinto-oikeus. Korkeimman hallinto-oikeuden esittelijä mainitaan pykälässä erikseen, koska korkeimman oikeuden esittelijä on pykälässä tarkoitettu yleisen tuomioistuimen tuomari.

Eroa koskeva asia olisi eron antavassa tuomioistuimessa käsiteltävä lainkäyttöjärjestyksessä. Yleisessä tuomioistuimessa tämä tarkoittaa soveltuvin osin hakemusasioden käsittelystä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädettyä järjestystä. Oikeudenkäymiskaaren 8 luku sisältää säännökset asian omaloitteisesta käsittelystä, asiaan osallisten kuulemisesta ja hakemusasian suullisesta istunnosta. Riitainen hakemusasiasia voidaan oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 4 §:n mukaan käsitellä myös riita-asiaiden käsittelystä säädetyssä järjestyksessä. Menettelystä hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemisissä riita- ja rikosasioista säädetään oikeudenkäymiskaaren 27 luvussa.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa olisi eron antamista koskevassa asiassa puolestaan noudatettava soveltuvin osin hallintolainkäyttölain (586/1996) 12 luvussa hallintoriita-asiasta ja muusta hallintolainkäyttöasiasta säädettyä järjestystä. Hallintolainkäyttölain 73 §:n mukaan 12 luvussa tarkoitettussa asiassa on soveltuvin osin voimassa, mitä hallintolainkäyttölaisissa säädetään valituksesta. Säännökset takaavat eroa annettavalle tämän kuulemisen ja asian suullisen käsittelyn.

Käytännössä asia tulisi eron antavassa tuomioistuimessa vireille joko sen tuomioistuimen päällikkötuomarın hakemuksesta, jonka tuomarille eroa haetaan, tai eron antavan tuomioistuimen omasta aloitteesta.

3 momentissa säänneltäisiin tuomioistuin-kohtaisesti 24 §:ssä tarkoitettua varoituksen antaminen. Varoituksen tuomarille antaisi tuomioistuimen päällikkötuomari. Päällikkö-

tuomarille varoituksen antaisi ylemmän tuomioistuimen päällikkötuomari.

Uusi 4 momentti vastaa voimassa olevaa 3 momenttia.

13 luku Virkamieslautakunta

49 ja 50 §. Yleisperusteluissa mainituista syistä virkamieslautakuntaan kuuluisi tuomarille annettua varoitusta käsiteltäessä tuomariyhdistysten keskusjärjestön ehdottamista henkilöistä määrätty kolme jäsentä virkamiesyhdistysten keskusjärjestöjen nimeämien jäsenten asemesta. Tämän johdosta pykäliin on tehtävä eräitä muutoksia. Tutkintonimikkeen muutos johtuu muutoksista korkeakoulututkintojärjestelmässä.

14 luku Muutoksenhaku

53 §. Tuomari voisi aina hakea oikaisua siihen päätökseen, jolla hänelle on annettu varoitus. Käräjätuomari, laamanni, hovioikeuden jäsen, työtuomioistuimen jäsen, hallinto-oikeustuomari, markkinaoikeustuomari ja vakuutustuomari hakisivat oikaisua virkamieslautakunnalta. Virkamieslautakunnan tässä pykälässä tarkoitettuun päätökseen saadaan valtion virkamieslain 54 §:n mukaan hakea muutosta valittamalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutosta voi hakea myös se viranomais, jonka tekemään päätökseen on haettu oikaisua virkamieslautakunnalta.

Sen sijaan hovioikeuden presidentti, työtuomioistuimen presidentti, korkeimman oikeuden jäsen ja esittelijä hakisivat oikaisua korkeimman oikeuden täysistunnolta. Vastaavasti hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutus-oikeuden ylituomari sekä korkeimman hallinto-oikeuden jäsen ja esittelijä hakisivat oikaisua korkeimman hallinto-oikeuden täysistunnolta.

54 §. Yleisperusteluissa mainituista syistä voisi tuomari, jolle hovioikeus on antanut 46 §:n 2 momentissa tarkoitettua eron, hakea 2 momentin mukaan hovioikeuden päätökseen muutosta valittamalla korkeimmalta oikeudelta. Päätös olisi kuitenkin heti täytäntöönpanokelpoinen muutoksenhausta huolimatta. Muutoksenhausta hovioikeuden en-

simmäisenä oikeusasteena käsittelemässä asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan syksyllä 2008.

Lain tultua voimaan valtiovarainministeriön olisi heti määrättävä kolme jäsentä tuomariyhdistysten keskusjärjestön ehdottamista henkilöistä virkamieslautakunnan jäseniksi näiden kuluva toimikauden loppuun asti.

3 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

Tuomarien oikeudesta pysyä virassaan säädetään perustuslain 103 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan tuomaria ei voida julistaa virkansa menettäneeksi muutoin kuin tuomioistuimen tuomiolla. Saman perustuslainkohdan 2 momentin mukaan lailla säädetään tuomarin velvollisuudesta erota virasta määräässä tai työkykynsä menetettyään.

Ehdotuksella laajennettaisiin jonkin verran niitä edellytyksiä, joilla tuomari voitaisiin julistaa virkansa menettäneeksi. Viraltapano voisi kuitenkin edelleen tapahtua ainoastaan tuomioistuimen tuomiolla.

Tuomarille annettava virkamieslain mukainen varoitus ei voisi johtaa viran menettämiseen. Päällikkötuomarin antama varoitus on oikeudellisesti hallintopäätös. Muutoksenhaku hallintomenettelyyn kuuluvissa hallintoasioissa on hallintolainkäyttöä. Perustuslain 99 §:n 1 momentin mukaan ylintä tuomiovaltaa hallintolainkäyttöasioissa käyttää korkein hallinto-oikeus. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pitänyt muutoksenhaun ohjaamista hallintoratkaisusta yleiseen tuomioistuimeen poikkeuksellisenä järjestelyinä, joka edellyttää erityisiä perusteita (PeVL 4/2005, 32/2005, 54/2001, 12/2001 ja 9/2001vp). Tämän vuoksi muutoksenhakukeinoksi varoitukseen ehdotetaan oikaisua virkamieslautakunnalle, jonka ratkaisuun voidaan hakea muutosta valittamalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Varoituksen suhde tuomarin asemaan riippumattomana lainkäyttäjänä voi yksittäistapauksessa olla tulkinnanvarainen. Siksi virkamieslautakunnan kokoonpanoon

kuuluisi myös tuomarien edustajia käsiteltävässä tuomarille annettua varoitusta.

Niihin syihin, joiden perusteella tuomari on valtion virkamieslain 46 §:n 2 momentin mukaan velvollinen eroamaan valtion palveluksesta, ei esitetä muutoksia. Koska eron antamisella puututaan tuomarille perustuslaissa säädettyyn virassa pysymissuojaan, eroa koskeva asia ehdotetaan käsiteltäväksi eron antavassa tuomioistuimessa lainkäyttöjärjestyksessä. Samasta syystä hovioikeuden eron

antavaan ratkaisuun voisi hakea muutosta valittamalla korkeimmalta oikeudelta.

Ehdotetut lait voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämijärjestyksessä. Koska ne kuitenkin usealla tavalla vaikuttavat perustuslaissa turvattuun tuomarin riippumattomaan asemaan, on ehdotuksesta suotavaa pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**rikoslain 2 luvun 7 ja 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 2 luvun 7 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 792/1989, ja
lisätään 2 luvun 10 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 604/2002, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

2 luku

Rangaistuksista

7 §

Tämän luvun 10 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa viraltapano käsittää sen viran ja julkisen tehtävän tai niiden virkojen ja julkisten tehtävien menettämisen, jotka tuomitulla tuomitsemishetkellä on.

10 §

Tuomari voidaan syyttäjän vaatimuksesta tuomita viralta pantavaksi tuomarin virasta myös silloin, kun hänet tuomitaan vähintään 60 päiväsakkoon tahallisesta rikoksesta, jos rikoksen laatu, rikosten toistuvuus tai muu rikokseen liittyvä seikka osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi olemaan tuomarina.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki**valtion virkamieslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun valtion virkamieslain (750/1994) 45 §:n 3 momentti, 46 §, 49 §:n 2 ja 4 momentti, 50 §:n 1 momentti ja 53 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 45 §:n 3 momentti laissa 208/2000 ja 53 §:n 2 momentti laissa 1088/2007, sekä

lisätään 54 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 604/1997, uusi 2 momentti seuraavasti:

45 §

Mitä 9, 10 ja 22 §:ssä, 23 §:n 4 momentissa, 25—34 §:ssä, 35 §:n 2 momentissa, 8 luvussa, 40 §:n 1 momentissa, 44 §:ssä ja 66 §:n 3 momentissa säädetään, ei koske tuomarin virkaa eikä tuomaria.

46 §

Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentille, jäsenelle ja esittelijälle antaa hakemuksesta eron se tuomioistuin, jonka palveluksessa hän on. Muulle tuomarin viran haltijalle eron antaa oikeusministeriö, jollei erikseen muuta säädetä.

Tuomari on velvollinen eroamaan valtion palveluksesta, jos hän on sairauden, vian tai

vamman vuoksi menettänyt työkykynsä. Jollei yleisen tuomioistuimen tai työtuomioistuimen tuomari taikka korkeimman hallinto-oikeuden esittelijä hae eroa, on sen tuomioistuimen, jossa häntä olisi syytettävä virkarikoksesta, annettava eron. Hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutusosaston tuomarille antaa eron korkein hallinto-oikeus. Eroa koskeva asia tulee vireille asianomaisen tuomioistuimen tai ylemmän tuomioistuimen hakemuksesta ja se on eron antavassa yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävä lainkäyttöasiana ja hallintotuomioistuimessa hallintolainkäyttöasiana. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentille ja jäsenelle antaa eron kuitenkin se tuomioistuin, jonka jäsen hän on.

Varoituksen antaa:

- 1) käräjätuomarille käräjäoikeuden laamanni;
- 2) laamannille ja hovioikeuden jäsenelle hovioikeuden presidentti;
- 3) työtuomioistuinneuvokselle työtuomioistuimen presidentti;
- 4) hovioikeuden presidentille, työtuomioistuimen presidentille ja korkeimman oikeuden jäsenelle ja esittelijälle korkeimman oikeuden presidentti;
- 5) hallinto-oikeustuomarille hallinto-oikeuden ylituomari;
- 6) markkinaoikeustuomarille markkinaoikeuden ylituomari;
- 7) vakuutustuomarille vakuutus oikeuden ylituomari;
- 8) hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutus oikeuden ylituomareille sekä korkeimman hallinto-oikeuden jäsenelle ja esittelijälle korkeimman hallinto-oikeuden presidentti.

Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentin ja jäsenen pidättää virantoimituksesta se tuomioistuin, jonka palveluksessa hän on. Muun tuomarin pidättää virantoimituksesta se tuomioistuin, jossa häntä on syytettävä virkarikoksesta.

49 §

Virkamieslautakunnassa on valtiovarainministeriön kolmeksi vuodeksi kerrallaan määräämät puheenjohtaja ja kahdeksan muuta jäsentä. Puheenjohtaja ja kaksi jäsentä määrätään henkilöistä, joiden ei voida katsoa edustavan työnantaja- eikä työntekijäetuja. Kolme jäsentä määrätään valtiota työnantajana edustavista virkamiehistä ja kolme jäsentä virkamiesyhdistysten keskusjärjestöjen ehdottamista henkilöistä. Lisäksi tuomariyhdistysten keskusjärjestön ehdottamista henkilöistä määrätään kolme jäsentä, jotka osallistuvat tuomarille annetun varoituksen käsitteilyyn virkamiesyhdistysten keskusjärjestöjen ehdottamien jäsenten asemesta. Puheenjohtajan ja jäsenten tulee olla perehtyneitä virkamiesoikeuteen ja oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita.

Jos virkamiesyhdistysten ja tuomariyhdistysten keskusjärjestöt eivät sitä varten määrää-

tyn ajan kuluessa tee ehdotusta virkamieslautakunnan jäsenistä ja varajäsenistä, määrää valtiovarainministeriö jäsenet ja heidän varajäsenensä.

50 §

Virkamieslautakunta on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja ja vähintään viisi muuta jäsentä on läsnä. Jäsenistä kahden on oltava valtiota työnantajana edustavia virkamiehiä ja kahden virkamiesyhdistysten keskusjärjestöjen tai tuomarille annettua varoitusta käsiteltäessä tuomariyhdistysten keskusjärjestön ehdottamia. Jos jäsen on poissa istunnosta tai todetaan esteelliseksi, tulee hänen varajäsenensä hänen sijaansa.

53 §

Päätökseen, jolla muu viranomaislain kuin valtioneuvosto on antanut virkamiehelle tai muulle kuin 46 §:n 3 momentin 4 tai 8 kohdassa mainitulle tuomarille varoituksen taikka lomauttanut tai irtisanonut virkamiehen, purkanut virkasuhteen tai muuttanut virkasuhteen osa-aikaiseksi, pidättänyt virkamiehen virantoimituksesta, päättänyt pitää virantoimituksesta pidättämisen edelleen voimassa tai määräaikaaisesti erottanut virkamiehen virantoimituksesta, saadaan hakea oikaisua virkamieslautakunnalta. Oikaisuvaatimus on annettava virkamieslautakunnalle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Viranomaisen on liitettävä oikaisuvaatimusosoitus päätökseen, johon saadaan hakea oikaisua. Oikaisuvaatimuksen päätökseen, jolla korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden presidentti on antanut varoituksen 46 §:n 3 momentin 4 tai 8 kohdassa mainitulle tuomarille, käsittelee kyseisen tuomioistuimen täysistunto.

54 §

Hovioikeuden 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun päätökseen, jolla tuomarille on annettu ero, saa hakea muutosta valittamalla korkeimmalta oikeudelta. Hovioikeuden päätös on täytäntöönpanokelpoinen muutoksenhausta huolimatta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 .

Valtiovarainministeriön on tämän lain tultua voimaan viipymättä määrättävä tuomaril-

le annettavan varoituksen käsittelyä varten olevat jäsenet virkamieslautakuntaan lautakunnan tämän lain voimaan tullessa meneillään olevan toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi sen mukaan kuin 49 §:ssä säädetään.

Helsingissä 4 päivänä huhtikuuta 2008

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

rikoslain 2 luvun 7 ja 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 2 luvun 7 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 792/1989, ja
lisätään 2 luvun 10 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 604/2002, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Rangaistuksista

Rangaistuksista

7 §

7 §

Tämän luvun 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa viraltapano käsittää sen viran ja julkisen tehtävän tai niiden virkojen ja julkisten tehtävien menettämisen, jotka tuomitulla tuomitsemishetkellä on.

Tämän luvun 10 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa viraltapano käsittää sen viran ja julkisen tehtävän tai niiden virkojen ja julkisten tehtävien menettämisen, jotka tuomitulla tuomitsemishetkellä on.

10 §

Tuomari voidaan syyttäjän vaatimuksesta tuomita viralta pantavaksi tuomarin virasta myös silloin, kun hänet tuomitaan vähintään 60 päiväsakkoon tahallisesta rikoksesta, jos rikoksen laatu, rikosten toistuvuus tai muu rikokseen liittyvä seikka osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi olemaan tuomarina.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki**valtion virkamieslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun valtion virkamieslain (750/1994) 45 §:n 3 momentti, 46 §, 49 §:n 2 ja 4 momentti, 50 §:n 1 momentti ja 53 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 45 §:n 3 momentti laissa 208/2000 ja 53 §:n 2 momentti laissa 1088/2007, sekä

lisätään 54 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 604/1997, uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

45 §

45 §

Mitä 9, 10 ja 22 §:ssä, 23 §:n 4 momentissa, 24—34 §:ssä, 35 §:n 2 momentissa, 8 luvussa, 40 §:n 1 momentissa, 44 §:ssä ja 66 §:n 3 momentissa säädetään, ei koske tuomarin virkaa eikä tuomaria.

Mitä 9, 10 ja 22 §:ssä, 23 §:n 4 momentissa, 25—34 §:ssä, 35 §:n 2 momentissa, 8 luvussa, 40 §:n 1 momentissa, 44 §:ssä ja 66 §:n 3 momentissa säädetään, ei koske tuomarin virkaa eikä tuomaria.

46 §

46 §

Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentille, jäsenelle ja esittelijälle antaa hakemuksesta eron se tuomioistuin, jonka palveluksessa hän on. Muulle tuomarin viran haltijalle eron antaa oikeusministeriö, jollei erikseen muuta säädetä.

Tuomari on velvollinen eroamaan valtion palveluksesta, jos hän on sairauden, vian tai vamman vuoksi menettänyt työkykynsä. Jollei tuomari tällöin eroa, on sen tuomioistuimen, jossa häntä on syytettävä virkarikoksesta, annettava hänelle hakemuksetta ero. Ennen eron antamista on tuomarille varattava tilaisuus hänelle asetetussa kohtuullisessa määräajassa antaa lausuntonsa. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentille ja jäsenelle antaa eron kuitenkin se tuomioistuin, jonka jäsen hän on.

Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentille, jäsenelle ja esittelijälle antaa hakemuksesta eron se tuomioistuin, jonka palveluksessa hän on. Muulle tuomarin viran haltijalle eron antaa oikeusministeriö, jollei erikseen muuta säädetä.

Tuomari on velvollinen eroamaan valtion palveluksesta, jos hän on sairauden, vian tai vamman vuoksi menettänyt työkykynsä. Jollei yleisen tuomioistuimen tai työtuomioistuimen tuomari taikka korkeimman hallinto-oikeuden esittelijä hae eroa, on sen tuomioistuimen, jossa häntä olisi syytettävä virkarikoksesta, annettava ero. Hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutus-oikeuden tuomarille antaa eron korkein hallinto-oikeus. Eroa koskeva asia tulee vireille asianomaisen tuomioistuimen tai ylemmän tuomioistuimen hakemuksesta ja se on eron antavassa yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävä lainkäyttöasiana ja hallintotuomioistuimessa hallintolainkäyttöasiana. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentille ja jäsenelle antaa eron kuitenkin se tuomioistuin, jonka jäsen hän on.

Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentin ja jäsenen pidättää virantoimituksesta se tuomioistuin, jonka palveluksessa hän on. Muun tuomarin pidättää virantoimituksesta se tuomioistuin, jossa häntä on syytettävä virkarikoksesta.

49 §

Virkamieslautakunnassa on valtiovarainministeriön kolmeksi vuodeksi kerrallaan määräämät puheenjohtaja ja kahdeksan muuta jäsentä. Puheenjohtaja ja kaksi jäsentä määrätään henkilöistä, joiden ei voida katsoa edustavan työnantaja- eikä työntekijäetuja. Kolme jäsentä määrätään valtiota työnantajana edustavista virkamiehistä ja kolme jäsentä virkamiesyhdistysten keskusjärjestöjen ehdottamista henkilöistä. Puheenjohtajan ja jäsenten tulee olla perehtyneitä virkamiesoikeuteen ja lisäksi oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita.

Jos virkamiesyhdistysten keskusjärjestöt eivät sitä varten määrätyn ajan kuluessa tee eh-

Varoituksen antaa:

- 1) käräjätuomarille käräjäoikeuden laamanni;
- 2) laamannille ja hovioikeuden jäsenelle hovioikeuden presidentti;
- 3) työtuomioistuinneuvokselle työtuomioistuimen presidentti;
- 4) hovioikeuden presidentille, työtuomioistuimen presidentille ja korkeimman oikeuden jäsenelle ja esittelijälle korkeimman oikeuden presidentti;
- 5) hallinto-oikeustuomarille hallinto-oikeuden ylituomari;
- 6) markkinaoikeustuomarille markkinaoikeuden ylituomari;
- 7) vakuutustuomarille vakuutus oikeuden ylituomari;
- 8) hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutus oikeuden ylituomareille sekä korkeimman hallinto-oikeuden jäsenelle ja esittelijälle korkeimman hallinto-oikeuden presidentti.

Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentin ja jäsenen pidättää virantoimituksesta se tuomioistuin, jonka palveluksessa hän on. Muun tuomarin pidättää virantoimituksesta se tuomioistuin, jossa häntä on syytettävä virkarikoksesta.

49 §

Virkamieslautakunnassa on valtiovarainministeriön kolmeksi vuodeksi kerrallaan määräämät puheenjohtaja ja kahdeksan muuta jäsentä. Puheenjohtaja ja kaksi jäsentä määrätään henkilöistä, joiden ei voida katsoa edustavan työnantaja- eikä työntekijäetuja. Kolme jäsentä määrätään valtiota työnantajana edustavista virkamiehistä ja kolme jäsentä virkamiesyhdistysten keskusjärjestöjen ehdottamista henkilöistä. *Lisäksi tuomariyhdistysten keskusjärjestön ehdottamista henkilöistä määrätään kolme jäsentä, jotka osallistuvat tuomarille annetun varoituksen käsittelyyn virkamiesyhdistysten keskusjärjestöjen ehdottamien jäsenten asemesta.* Puheenjohtajan ja jäsenten tulee olla perehtyneitä virkamiesoikeuteen ja oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita.

Jos virkamiesyhdistysten ja tuomariyhdistysten keskusjärjestöt eivät sitä varten määrä-

dotusta virkamieslautakunnan jäsenistä ja varajäsenistä, määrää valtiovarainministeriö kuitenkin jäsenet ja heidän varajäsenensä.

tyn ajan kuluessa tee ehdotusta virkamieslautakunnan jäsenistä ja varajäsenistä, määrää valtiovarainministeriö jäsenet ja heidän varajäsenensä.

50 §

Virkamieslautakunta on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja ja vähintään viisi muuta jäsentä on läsnä. Jäsenistä kahden on oltava valtiota työnantajana edustavia virkamiehiä ja kahden virkamiesyhdistysten keskusjärjestöjen ehdottamia. Jos jäsen on poissa istunnosta tai todetaan esteelliseksi, tulee hänen varajäsenensä hänen sijaansa.

50 §

Virkamieslautakunta on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja ja vähintään viisi muuta jäsentä on läsnä. Jäsenistä kahden on oltava valtiota työnantajana edustavia virkamiehiä ja kahden virkamiesyhdistysten keskusjärjestöjen tai tuomarille annettua varoitusta käsiteltäessä tuomariyhdistysten keskusjärjestön ehdottamia. Jos jäsen on poissa istunnosta tai todetaan esteelliseksi, tulee hänen varajäsenensä hänen sijaansa.

53 §

Päätökseen, jolla muu viranomainen kuin valtioneuvosto on antanut virkamiehelle varoituksen taikka lomauttanut tai irtisanonut virkamiehen, purkanut virkasuhteen tai muuttanut virkasuhteen osa-aikaiseksi, pidättänyt virkamiehen virantoimituksesta, päättänyt pitää virantoimituksesta pidättämisen edelleen voimassa tai määräaikaaisesti erottanut virkamiehen virantoimituksesta, saadaan hakea oikaisua virkamieslautakunnalta. Oikaisuvaatimus on annettava virkamieslautakunnalle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Viranomaisen on liitettävä oikaisuvaatimusosoitus päätökseen, johon saadaan hakea oikaisua.

53 §

Päätökseen, jolla muu viranomainen kuin valtioneuvosto on antanut virkamiehelle tai muulle kuin 46 §:n 3 momentin 4 tai 8 kohdassa mainitulle tuomarille varoituksen taikka lomauttanut tai irtisanonut virkamiehen, purkanut virkasuhteen tai muuttanut virkasuhteen osa-aikaiseksi, pidättänyt virkamiehen virantoimituksesta, päättänyt pitää virantoimituksesta pidättämisen edelleen voimassa tai määräaikaaisesti erottanut virkamiehen virantoimituksesta, saadaan hakea oikaisua virkamieslautakunnalta. Oikaisuvaatimus on annettava virkamieslautakunnalle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Viranomaisen on liitettävä oikaisuvaatimusosoitus päätökseen, johon saadaan hakea oikaisua. *Oikaisuvaatimuksen päätökseen, jolla korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden presidentti on antanut varoituksen 46 §:n 3 momentin 4 tai 8 kohdassa mainitulle tuomarille, käsittelee kyseisen tuomioistuimen täysistunto.*

54 §

Virkamieslautakunnan päätökseen 53 ja 56 §:ssä tarkoitettussa asiassa saadaan hakea muutosta valittamalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutosta voi hakea myös se vi-

54 §

ranomainen, jonka tekemään päätökseen on haettu oikaisua virkamieslautakunnalta.

Hovioikeuden 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun päätökseen, jolla tuomarille on annettu ero, saa hakea muutosta valittamalla korkeimmalta oikeudelta. Hovioikeuden päätös on täytäntöönpanokelpoinen muutoksenhausta huolimatta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valtiovarainministeriön on tämän lain tultua voimaan viipymättä määrättävä tuomarille annettavan varoituksen käsittelyä varten olevat jäsenet virkamieslautakuntaan lautakunnan tämän lain voimaan tullessa meneillään olevan toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi sen mukaan kuin 49 §:ssä säädetään.

Asetusluonnos

Valtioneuvoston asetus

hovioikeusasetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministerin esittelystä, *kumotaan* 18 päivänä maaliskuuta 1994 annetun hovioikeusasetuksen (211/1994) 9 §:n 1 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on asetuksessa 665/2000,

muutetaan asetuksen 6 §:n 3 momentti sekä 8 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohta, sellaisena kuin niistä on 8 §:n 1 momentin 5 kohta mainitussa asetuksessa 665/2000, sekä

lisätään asetuksen 8 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa asetuksessa 665/2000, uusi 6 kohta seuraavasti:

6 §

Presidentti toimii osaston istunnon puheenjohtajana siinä määrin kuin hänen muut tehtävänsä sen sallivat ja aina, kun asia koskee eron antamista tuomarille valtion virkamieslain (750/1994) 46 §:n 2 momentin nojalla.

8 §

Kansliapäällikkö huolehtii hovioikeuden hallinnosta. Jollei työjärjestyksessä toisin määrätä, kansliapäällikkö:

4) huolehtii koulutuksen suunnittelusta ja järjestämisestä,

5) valmistelee ja esittelee täysistunnon ja presidentin ratkaistaviksi kuuluvat asiat sekä asiat, jotka hovioikeus ratkaisee tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetyssä kokoonpanossa (lausuntovaliokunta), sekä

6) valmistelee ja esittelee osaston istunnossa tuomarille valtion virkamieslain 46 §:n 2 momentin nojalla annettavaa eroa koskevat asiat.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .